

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ'NE SAHİP ÇIKMAYA DEVAM EDİYORUZ

İstanbul Sözleşmesi olarak adlandırılmış olan “Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, 11.05.2011’de İstanbul’da imzaya açılmıştır. Sözleşme’yi ilk imzalayan ülke olarak Türkiye (Sözleşme, 14.03.2012 tarihinde onaylanmış, 08.03.2012 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmış ve 01.08.2014 tarihinde de yürürlüğe girmiştir), Sözleşmenin “İstanbul Sözleşmesi” olarak adlandırılmasını sağlamıştır. Sözleşme 16.07.2020 itibariyle 46 Avrupa Konseyi üyesi ülke, 7 Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülke ve Avrupa Birliği tarafından onaylanmış durumdadır.

İstanbul Sözleşmesi, gerek Türkiye gerekse diğer taraf devletler açısından önemini uluslararası hukukta, bütün maddeleri kadına yönelik şiddetle mücadele alanında olan, en güncel, en kapsamlı ve standartları en yüksek bağlayıcı metin olmasından almaktadır. Resmi Gazete’de yayımlanmasıyla iç hukuk açısından da belirleyici bir metin haline gelen Sözleşme, hedefine yalnızca kadınları değil, kız ve erkek çocukları ve yetişkin erkekleri de alması nedeniyle etki alanı oldukça geniş bir uluslararası dokümandır.

İstanbul Sözleşmesi’nin Amacı

Sözleşmenin **temel amacı**; aynı zamanda bir insan hakları ihlali olan kadına yönelik şiddetin, gerek kamusal gerek özel alanda, **önleme, koruma, yargılama ve bütüncül politikalar geliştirerek hayata geçirmeyi** içerecek şekilde, topyekün bir mücadele ile sonlandırılmasıdır. Bunun için de toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması vurgusu ile devletlere yol haritası çizerek yükümlülükler vermektedir. Eşitliği direten önleyici, koruyucu ve kapsayıcı politikalar geliştirilmesi, mali kaynakların eşitliğe duyarlı şekilde kullanılması, toplumsal cinsiyete duyarlı istatistiksel veri toplanması, bu doğrultuda yapılacak araştırmaların temellendirdiği planlama ve eylemlerle zihniyet dönüşümünün sağlanması, şiddete maruz bırakılan kadın ve kız çocuklarına gerekli hizmetlerin ulaştırılması ve faillere yönelik yargılama süreçlerinin titizlikle ele alınması bu yükümlülükler örnek olarak verilebilir.

İstanbul Sözleşmesi’nde İlkeler ve Öncelikler

Sözleşme, kadına yönelik şiddeti, yalnızca fiziksel şiddet olarak değil, cinsel, dijital, psikolojik ve ekonomik şiddet olarak da özelleştirerek tanımlayıp, **herkes için, her türlü şiddetle etkin mücadelenin** altını çizmektedir. Sözleşme, hem özel hem de kamusal alandaki şiddeti tüm boyutları ile yasaklamaktadır. Sözleşme kapsamında suç olarak tanımlanan temel eylemler; ev içi şiddet (fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik), ısrarlı takip, tecavüz ve taciz dahil cinsel şiddet, zorla evlendirme, kadınların sünnet edilmesi, kürtaja zorlama ve kısırlaştırmaya zorlamadır.

Sözleşmenin 4. Maddesi, 3. Fıkrasına göre; T.C. Anayasası’nın 10. Maddesi’nde de yer aldığı üzere, **hiç kimseye karşı herhangi bir temele dayalı** (cinsiyet, toplumsal cinsiyet, *ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi*) **ayrımcılık yapılmaksızın**, herkes için

Sözleşme hükümlerinin uygulanması zorunludur. Bu da devletleri, kimseyi dışarıda bırakmayacak şekilde şiddetle mücadele etmekle yükümlü kılmaktadır.

Sözleşmenin kadına yönelik şiddetle mücadelede çığır açtığı bir diğer yaklaşımı, “ev içi şiddet”i, “eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgahı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında” gerçekleşmesiyle tanımlamasıdır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele, tüm tarafların ortak aksiyon almasını ve güçlerini birleştirmesini gerektiren bir alandır. Sözleşme’de de, taraflardan, Sözleşme hükümlerinin yerine getirilmesinde, kadına yönelik şiddetle mücadelede aktif rol oynayan **sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesinin**, ilgili tüm devlet kurumlarının yanı sıra, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla **ortak çalışmalar** yürütülmesinin gerekliliği de vurgulanmaktadır.

Şiddete maruz bırakılma sürecini bütünsel bir yaklaşımla ele alan Sözleşme, önleyici tedbirlerin yanı sıra, şiddet eylemlerine maruz bırakılmış kadınlara ve özel gereksinimi olan gruplara **destek sağlanmasını** (barınma, psikolojik ve hukuki danışmanlık, tıbbi yardım vb.) ve **kadınların güçlenmesine** yönelik tedbirler alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Sözleşmede **cinsel şiddetle ilgili özel hükümler** yer almakta olup, bu kapsamda, bir kişiyle rızası olmaksızın vücut parçası veya cisimle cinsel ilişkiye girmenin yanı sıra, bir kişinin rızası olmadan üçüncü bir insanla cinsel nitelikli eylemlere girmesine neden olmak da cinsel şiddet kapsamındadır. Eski veya mevcut eşler veya birlikte yaşayanlar arasında rızaya dayanmayan eylemler de cinsel şiddet kapsamında değerlendirilmektedir. Sözleşme ile cinsel mahiyette fiziksel davranışların yanı sıra sözlü veya sözlü olmayan davranışlar da "cinsel taciz" kapsamına alınarak bu durumlara cezalandırma zorunluluğu getirilmektedir. Cinsel şiddete ilişkin, yeterli sayıda ve kolay ulaşılabilen **kriz merkezlerinin** oluşturulması, taraf devletlere önerilen tedbirler arasındadır.

Sözleşmede, kadına yönelik şiddete maruz kalan kişilerde uluslararası hukuk çerçevesindeki yükümlülükler uyarınca geri göndermeme ilkesinin uygulanması da güvence altına alınmaktadır. Bu kapsamda taraf devletler uluslararası işbirliği yapmaları konusunda desteklenmektedir.

İstanbul Sözleşmesi’nde İzleme Süreci

Sözleşme, Sözleşmeye taraf devletlerin temsilcilerinden oluşan **Taraflar Komitesi’nin** yanı sıra, bağımsız ve alanında uzman üyelerden oluşan bir denetleme mekanizmasının kurulmasına yönelik hükümleri içermesi açısından da diğer uluslararası dokümanlardan farklı bir içeriğe sahiptir. Bu kapsamda, Sözleşme gereklerinin yerine getirilip getirilmediğini izleyen **GREVIO** (Kadınlara Karşı Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Uzman Eylem Grubu) adlı bağımsız izleme organı, İstanbul Sözleşmesi’nin uygulanma alanıyla ilgili olarak hazırladıkları anket formuna verilen yanıtları, taraf devletlerin temsilcileriyle gerçekleştirilen görüşmeleri ve ülkedeki sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanan gölge raporları dayanak alan bir ülke raporu hazırlayarak kamuoyu ile paylaşmaktadır.

Sözleşmenin Türkiye'ye Getirdikleri

İstanbul Sözleşmesi, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele alanında gerek resmi gerekse toplumsal yaşamda önemli bir dönüşümün nüvelerini atmaktadır. Sözleşme temel alınarak 2012 yılında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edilmiştir. Buna ek olarak, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında ulusal ve yerel eylem planları hazırlanarak, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde uygulamaya konulmuştur. Ayrıca ülke içerisinde mevzuatın İstanbul Sözleşmesi'nin hükümleriyle uyumlu hale getirilmesi için çalışmalar yapılmış, kurumsal hizmetler Sözleşme hükümleri doğrultusunda revize edilmiştir. Sözleşme kapsamında yürütülen çalışmalar, kadınların güçlenmesi ve şiddete ilişkin kamusal algının değişmesinde olduğu kadar belirli bir duyarlılık ve bilinç kazanılması konusunda da azımsanmayacak bir etkiye sahiptir.

Birleşmiş Milletler, 2019 Kasım ayında düzenlediği ICPD+25 Nairobi Zirvesi'nde, 2030 yılına kadar Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne ulaşmada dönüştürücü üç hedeften biri olarak, *"kimseyi geride bırakmadan"* toplumsal cinsiyet temelli şiddeti 2030 yılına kadar sıfıra indirme konusunu gündeme getirmiş ve sözü edilen Zirve'de üye ülkeler taahhütlerde bulunmuştur. Ülkemizin 2030 yılında bu hedefe ulaşması açısından, bütünüyle bu konuyla ilgili olan İstanbul Sözleşmesi'nin tüm maddeleriyle hayata geçirilmesini istiyor ve Sözleşme'yi savunuyoruz.

HÜKSAM Yönetim Kurulu